

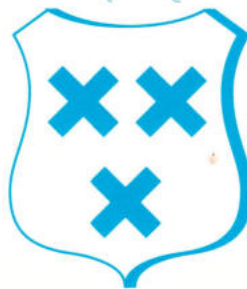
Swindrecht Were

Heerjansdam

Hendrik Ido Ambacht

Zwijndrecht

Uitgave van: Historisch Genootschap, Hendrik Ido Ambacht
Historische Vereniging, Zwijndrecht
Jaargang 24 nr. 1
mei 2010

Swindregt Were

INHOUDSOPGAVE:

Woord vooraf	2
Ambtenaren in het verzet tijdens de 2e WO	3
Omzien met een glimlach, deel 3	19
De wereld is klein...	26
Herdenken	31
Ooggetuigenverslag van het ongeluk van Jan de Kogel	37
Colofon	40

WOORD VOORAF

Voor u ligt een nieuwe uitgave van Swindregt Were, ditmaal gedeeltelijk in het teken van de Tweede Wereldoorlog. Het is dit jaar 70 jaar geleden dat deze uitbrak. Na vijf bange jaren kwam er weer een einde aan, mede dankzij de inzet van veel verzetsmensen. Hiertoe behoorden ook diverse ambtenaren. Hun verhaal is opgetekend door Kees Popijus, opdat het niet vergeten wordt.

De heer Den Hoed mijmert over zijn jeugd en hoe het toen in ons dorp was. Hij ziet om met een glimlach.

Vanuit het verre Nieuw-Zeeland komt er informatie over een lid van de ondergrondse en het verhaal over een opmerkelijke bevalling.

Er is een verhaal over een man met een kogel in zijn hoofd en aandacht voor de illegale pers uit de Tweede Wereldoorlog. Kortom, verschillende artikelen over een sombere, duistere tijd. Ook herkenbare herinneringen aan een jeugd vlak voor deze oorlog.

Wij wensen u veel leesplezier.

De redactie.

AMBTENAREN IN HET VERZET TIJDENS 2E WO

Inleiding

Na het uitbreken van de oorlog is het vanzelfsprekend dat een ieder doorgaat met zijn of haar werk. Zijn de eerste dagen turbulent, van lieverlee wordt alles weer enigszins “normaal”. Wel komen de eerste tekenen van onderdrukking en discriminatie. Velen besluiten hun werk normaal voort te zetten. Een enkeling begint aan ondergrondse activiteiten.

Op 23 april 1942 wordt burgemeester Jansen Manenschijn ontslagen wegens zijn anti-Duitse houding. Hij had reeds in 1940, op 2 november, te kennen gegeven bij een eventuele herbenoeming in 1945 zijn ambt te zullen neerleggen.

Op 1 juli 1942 wordt een nieuwe burgemeester benoemd, de NSB-er Aeckerlin. Hij wordt geïnstalleerd door de gemachtigde van de leider van de NSB in onze provincie, de heer J.W. Baron van Haersolte van Haers. Bij zijn installatie spreekt de burgemeester een dankrede uit waarin hij onder andere zegt: *“Ik ben benoemd omdat ik Nationaal Socialist ben, en in die geest zal de gemeente van stonde af aan bestuurd worden. Dit is niet alleen nodig voor een gemeente maar voor het gehele land. Dankzij de NSB is op 12 december 1941 de toekomst geopend om ons land veilig te stellen”*.

Tevens belooft hij een goede burgervader te zijn en dat noch van de ambtenaar noch van de burger iets geëist mag worden tegen eer en geweten.

Als deze burgemeester wordt geïnstalleerd, legt wethouder de heer H.J. Horsman direct zijn functie neer. In zijn plaats komt een NSB-wethouder. De andere wethouder legt zijn functie niet neer en blijft tot juni 1944 in functie. Velen nemen hem dit kwalijk.

Enkele ambtenaren nemen daadwerkelijk deel aan het verzet. Het zijn de volgende personen:

P. Berkelaar
B. Dreesens-van der Linden
J. van den Herik
S.A. den Hollander
H. de Klerk
A. Menke

T. Nawijn
J. Slijper
J.E. Tijssen
A. Vogel
G. de Waard

Jan Slijper

Met name de heer Jan Slijper heeft veel voor het verzet betekend. Hij stelt het verzet in staat valse persoonsbewijzen van goede stempels te voorzien. Ook is hij betrokken bij de voorbereidingen van de overval op het distributiekantoor.

Verder maakt hij valse persoonskaarten voor diverse personen, die zodoende van een persoonsbewijs voorzien kunnen worden. Na de oorlog verwijderd hij hun kaarten weer uit het bestand van het bevolkingsregister. Daarnaast verricht hij werkzaamheden voor de Geheime Dienst Nederland en is betrokken bij het illegale blad TROUW.

Simon den Hollander

De heer Simon den Hollander zorgt voor inlegvellen en bonnen. Hij heeft geregeld dat er voor de overval op het distributiekantoor extra veel kaarten en bonnen aanwezig zijn. Hij dringt er vervolgens bij het verzet op aan iets met deze grote hoeveelheid kaarten te doen. Een en ander resulteert in de bekende overval op het distributiekantoor.

Bij de politie zijn het met name de heren A. Menke en J.E. Tijssen die zich voor het verzet inspannen.

Vaak waarschuwen zij voor komende huiszoekingen of andere acties van Duitse zijde. De heer Menke staat vaak op wacht als er ergens een bespreking van het verzet is. Hij kan daarom bij onraad waarschuwen. Tevens verrichten zij werk voor de OD.

De arrestatieploeg, mei 1945. Links staand J.E. Tijssen en rechts staand A. Menke.

J.E.Tijssen

Over de heer Tijssen zijn weinig gegevens bekend. Hij was bij de gemeentepolitie. Tijdens de overval op het distributiekantoor heeft hij een rol gespeeld. Hij verrichtte werk voor de Geheime Dienst (GDN). Bob Scholtel vermeldt hem in een na de oorlog opgesteld verslag. Zijn schuilnaam voor de GDN was Joe. Evenals de andere ambtenaren in overheidsdienst moest de heer Tijssen een verklaring van niet Jood invullen en ondertekenen.

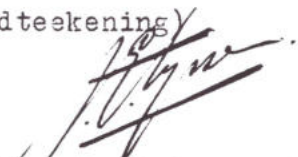

De onder-geteekende Johannes Emanuel Tijssen beroep
..... klerk bij de Politie , geboren den 22 September 1919 . betrekking
te Dordrecht , wonende te Dordrecht
verklaart, dat naar zijn (~~haar~~) beste weten noch hijzelf (~~zij~~
~~zelf~~), noch zijn (~~haar~~) ~~verloofde~~ (~~zij~~)⁺ (verloofde)⁺, noch een
~~zinnen~~ (~~hem~~) (hunnen beiden)⁺ ouders of grootouders ooit heeft
behoord tot de Joodsche geloofsgemeenschap.

Den (~~haar~~) ondergeteekende is bekend, dat hij (~~zij~~) zich in
geval vorenstaande verklaring niet juist blijkt te zijn aan on-
middellijk ontslag blootstelt.

Zwijndrecht, , 16 October 1940.

(handtekening)

+) Doorschrijven in geval de ambtenaar niet gehuwd of verloofd is.

Aart Menke

De heer Menke maakte deel uit van het Zwijndrechtse politiekorps. Door zijn positie bij de recherche viel het niet op indien hij in burger nog laat buiten was. Het was hem hierdoor mogelijk om 's avonds op wacht te staan bij besprekingen van diverse verzetsploegen. Bij onraad was het zodoende mogelijk dat hij kon waarschuwen. Ook bij de overval op het distributiekantoor hield hij een oogje in het zeil. Daarnaast begeleidde hij gevangenen die overgebracht moesten worden naar een andere plaats. Hierdoor stelde hij de familie in de gelegenheid tijdens het reizen met hun familielid te spreken.

Midden staand A. Menke.

AFSCHRIJF.
AKTE VAN AANSTELLING.

De BURGEMEESTER der gemeente ZWIJNDRECHT
Stelt aan:
met ingang van 24 Maart 1930, tot DIENHAAR VAN POLITIE, met den titel van Agent van Politie
AART MENKE,
op 23 November 1899 geboren te Frederiksoord gemeente Vliedder
en sulke op een wedde van f1645,-
De pensioengrondslag voor den benoemde in deze betrekking
wordt vastgesteld op 1970.
Zwijndrecht, 24 Maart 1930.
De Burgemeester,
(get) Jansen.

f1770.-
" 30.-
" 25.-
135.-
f1970.-

De Burgemeester voornoemd verklaart, dat AART MENKE, voornoemd overeenkomstig de vastgestelde instructie, op 26 Maart 1930 in zijn handen de gevorderde eeden heeft afgelegd.
Zwijndrecht, 26 Maart 1930.
De Burgemeester,
(get) Jansen.

Voor afschrift.
De Burgemeester,

GEMEENTE ZWIJNDRECHT

Peter Berkelaar

Kort na het uitbreken van de oorlog namen men het initiatief een verzetsorganisatie op te richten. Tevens wordt reeds gedacht aan de situatie als na de oorlog de bezetter verdreven is. Deze groep is bekend als Orde Dienst (=OD).

In Zwijndrecht is het met name de heer Peter Berkelaar die in oktober 1940 in Hendrik-Ido-Ambacht en hier de groep opricht. Later, vanaf 1942, zijn groepen gevormd te Oost-IJsselmonde.

In Zwijndrecht wordt oud-BVL-er Jas Hordijk de commandant. De opbouw is dan als volgt: Peter is algeheel commandant, Jas is plaatselijk commandant en heeft twee ondercommandanten.

De groep is in diverse ploegen verdeeld. Een commandant geeft rechtstreeks leiding aan een groep manschappen. De structuur is duidelijk een uitvloeisel van de militaire opleiding en achtergrond van zowel Peter als Jas. Door de opzet is rechtstreeks contact tussen de manschappen en de leiding niet aanwezig. Hierdoor is het gevaar voor de gehele groep, als iemand wordt opgepakt of bij verraad, beperkt.

In 1943 is geheel Oost-IJsselmonde in plaatselijke groepen verdeeld. Als laatste worden in 1943 de groep Rijsoord en Bolnes gevormd.

Binnen de OD Zwijndrecht zijn vele mensen actief. Dokter K(rijger) wordt benaderd om te helpen bij medische zaken. Bij het politiekorps zijn vooral twee mensen actief, te weten M(enke) en T(ijssen). Een ondergedoken marineman verzamelt inlichtingen om door te geven aan Engeland. Informatie wordt door Peter doorgespeeld aan Bob Schotel (GDN). Ook speelt Berkelaar een rol in de overval op het Zwijndrechtse distributiekantoor. Bij de oprichting van de NBS (september 1944) gaat de OD daar als onderdeel in op.

Bep Dreesens-van der Linden

Medio 1943 wordt TROUW als illegale krant opgericht. Ook in Zwijndrecht wordt de krant verspreid. Mevrouw J. Kijkuit komt via haar broer in aanraking met de Trouw-groep. Haar taak is de verspreiding van de krant. Na zekere tijd wordt de hoeveelheid te verspreiden kranten te groot en krijgt zij hulp. Eerst van mevrouw J. Stolk, later komen er nog anderen bij, waaronder Bep (Dreesens)-van der Linden. Allengs wordt de groep groter. De verspreiders krijgen een lijst met adressen waar de kranten bezorgd moeten worden. Zij mogen zelf geen namen of adressen aan deze lijst toevoegen.

Na de bevrijding gaat de gehele groep van Trouw-Zwijndrecht op de foto. Van links naar rechts: Teun Hokken, Jan Slijper, Mak Kijkuit, Janny Stolk, Jenny Kijkuit, Greta van der Linden, Wil van Namen, Bep van der Linden en P. van Noort. Achter Wil van Namen staat Henk Kroonen.

DE BEVRIJDING VAN HOLLAND.

Een militair-politieke overpeinzing.

De militaire situatie.

Sinds enige dagen is het voor een ieder duidelijk, dat de militaire situatie in het Westen een geheel ander aspect heeft dan voordien werd gemeend.

Na de vlugge bevrijding van het Noorden en vooral na de overtocht der Canadezen over de IJssel, die werd aangekondigd als een opmars ter bevrijding van Holland, van de steden Amsterdam en Rotterdam, staan de geallieerden thans voor de Grebbelinie. En daar staan zij stil.

De Duitsers hebben op grote schaal inundaties gesteld. De vesting Holland is in staat van verdediging gebracht en zij zal - dat is duidelijk - worden verdedigd.

De bevrijding van Holland zal niet zo gemakkelijk gaan als die van Friesland. Het zal geen militaire wandeling zijn. Zij zal met zware verliezen moeten worden betaald.

De vraag die wij ons stellen is : Gaat de zaak nu door ?

Er is reden voor deze vraag.

Toen de geallieerden de IJssel overstaken, werd gezegd. Het gaat om Amsterdam en Rotterdam. Een Engelse militaire zagsman zeide zelfs: Hoewel er geen ogenblikkelijk militair belang gemeid is met de opruiming van de Duitse restanten in Holland, geschiedt deze opruiming toch, omdat men de bewoners van Holland terstond wil bevrijden van druk en terreur en omdat de voedselsituatie aldaar dit vordert.

Thans nu de geallieerden voor de Grebbelinie en de inundatiegebieden staan wordt gesproken van een vertraging in de opmars als gevolg van de inundatiemogelijkheden.

Dit is op zichzelf begrijpelijk en acceptabel. Door water 'en modder langs smalle, gemakkelijk verdedigbare toegangswegen is het verderen aanzienlijk moeilijker dan over de harde en zandige Veluwe.

Als we dan bedenken dat men staat tegenover een dicht bevolkt en bevriend land, dat men niet wil bombarderen met vliegtuigen en artillerie, dan wordt het dubbel begrijpelijk.

Een opmerkelijke rede.

Deze militaire overwegingen krijgen een ander karakter, wanneer men let op het met grote nadruk uitgesproken slot van de rede van L. de Jong voor radio Oranje op 18 April j.l., welk slot de volgende morgen met dezelfde nadruk werd herhaald:

Daarin werd gezegd: " We kunnen op de inundaties vanavond niet dieper ingaan. Maar we willen in algemene zin met de grootste nadruk alleen dit zeggen. Wat het Westen van het land betreft, moet de Nederlandse regering en moet de geallieerde legerleiding rekening houden met tal van factoren die zich aan het oordeel van alle anderen onttrekken. De regering en de geallieerde legerleiding zijn de enige instanties die alle factoren kennen en overzien. Hebt vertrouwen in hun oordeel. Er is slechts één ding dat de doorslag geeft: Het zo ongeschonden mogelijk voortbestaan van ons volk".

Het is zonder meer duidelijk, dat deze kennelijk van hoger hand geïnspireerde slottirade meer inhoudt dan een commentaar op een militair-tactische situatie. Anders werd ook de Nederlandse regering er niet bij betrokken en was het alleen een zaak van de geallieerde legerleiding. Er wordt gezinspeeld op factoren, die wij niet kennen en overzien. Dat is iets anders dan de inundaties, die wij immers wel kennen en overzien. Er wordt gezegd: Hebt vertrouwen in hun oordeel. Dat wil dus zeggen. Nu komt er iets dat niet prettig is, maar dat toch het beste is en vertrouw nu maar dat wij het het beste weten !

En dan het slot: De doorslag geeft, het zo ongeschonden mogelijk voortbestaan van ons volk. Wat is dat voor een motief? Houdt dat verband met de factoren, die wij niet kennen ?

Een andere politiek?

Wij kunnen op al deze vragen geen antwoord geven.

Maar wel kunnen wij uit deze mededeling van Radio Oranje afleiden, dat het stagneren van de bevrijding van Holland slechts een indirect gevolg is van de moeilijkheden tengevolge van de inundaties. Blijkbaar spelen hier andere overwegingen een rol, die geleid hebben, of zouden kunnen leiden, tot een

Henk Vogel

In Zwijndrecht is in de loop van de oorlog, voor zover bekend, een drietal inwoners actief met spionage bezig. Met name de heer B(ob) L. Schotel sluit zich aan bij de Geheime Dienst Nederland (GDN). Dit is omstreeks 15 februari 1944. Hij gaat een belangrijke, vooraanstaande rol spelen. *"Ik begon dus mijn werk als bureauhouder zonder stafkaarten, met onvolledige instructies en voorts enigszins als leek"*. Bob kiest voor zijn beginlocatie "kantoor" voor Zwijndrecht. Dit vanwege de betere ligging dan Dordrecht. Daardoor komt hij in contact met Peter Berkelaar, commandant OD.

Ambtenaren worden verplicht om een tankgracht te graven.

Staan v.l.n.r. met spa: F.D.J. Prins, M.A. Vogel, H.A. Vogel, J.P. Vogel, onbekend, W. van den Hengst, C.J. Krijger, onbekend en A. Bakker.

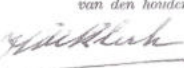
Het volgende contact wordt gelegd met de heer H.A.Vogel, die werkzaam is op het Raadhuis. Als verbindingsman tussen de Ortskommandantur te Dordrecht en de gemeente Zwijndrecht kan de heer Vogel inlichtingen verkrijgen over deze Duitse dienst. Hij speelt deze door aan Bob.

Helaas is verder niet bekend welke rol Henk voor de GDN gespeeld heeft. In een overzicht van na de oorlog dat door de heer Schotel is opgemaakt, wordt hij wel als contactpersoon genoemd, maar verdere gegevens ontbreken.

Henk de Klerk

Hoewel hij weinig bekend is, was zijn rol bij de geruchtmakende overval op het distributiekantoor te Zwijndrecht groot. Zijn naam komt, met die van de heren Den Hollander en Berkelaar, in alle naoorlogse stukken voor, want zij vormden het trio dat de Johannes Post en diens knokploeg van de nodige informatie heeft voorzien. Daarnaast werkte De Klerk voor de Geheime Dienst Nederland. Tevens verleende hij hulp aan het personeel van de spoorwegen gedurende de spoorwegstaking. Voor het illegale blad Trouw is hij de man geweest die de bladen bezorgde aan de verspreiders.

LUCHTBESCHERMINGSDIENST ZWIJNDRECHT	
 (gemeente-stempel)	Legitimatiebewijs
	voor
	Naam en voorletters <u>H. de Klerk</u>
	Adres <u>Vindelaan 60a</u>
	Ingedeeld bij:
	_____ bedrijf
	_____ dienst
Dit bewijs betreft den houder van persoonsbewijs nr. <u>009921</u>	ZWIJNDRECHT, den <u>1 Aug. '41</u>
Handtekening van den houder	Het hoofd v. d. luchtbeschermingsdienst
	
N. S. 18768 ¹	N.B. Deze kaart bij ontslag inleveren bij het h.l.b.d.

Hij was lid van de Lucht Beschermings Dienst (LBD).

Tjepco Nawijn

Bij de meeste inwoners van Zwijndrecht stond hij bekend als meester Nawijn. Hij was het hoofd van de Openbare Lagere school. Al vroeg na het uitbreken van de oorlog besluit hij om Joodse onderduikers in huis te nemen. Het wordt hem noodlottig. Op 16 maart 1944 wordt hij opgepakt, tezamen met drie Joodse onderduikers. Zowel Nawijn als de onderduikers worden weggevoerd en komen om het leven. Na de oorlog blijkt dat er verraad in het spel was. Onbekend is wie dit pleegde. Er is sprake van een brief die via een omweg bij de burgemeester kwam. Die besloot daarop actie te ondernemen, met de noodlottige gevolgen.

De drie Joodse onderduikers waren de heer Winkel en de dames Hamburger en Weil. Op de gegevenskaarten van de Sicherheits Dienst te Rot-

Gemeente Zwijndrecht

Aan
de Hoofden der openbare en bijzondere Scholen voor voorbereidend, gewoon en uitgebreid lager onderwijs in de gemeente

ZWIJNDRECHT.

No. 2655.

Besluit op schrijven van: ZWIJNDRECHT, 26 Augustus 1941.

Nr.:
Onderwerp: Bijz.
Leerlingen van joodschen bloeds.

Bij circulaire van 25 Augustus 1941 no. 990, afd. Kabinet heeft de Secretaris-Generaal van het Departement van Opvoeding, Wetenschap en Cultuurbescherming ons mededeeling gedaan van de beslissing der Duitse autoriteiten, dat men te opgedragen te bevorderen, dat de Joodse leerlingen met ingang van 1 September a.s. van de scholen, voor zover deze niet uitsluitend voor Joodse kinderen zijn bestemd, worden verwijderd. Tevens verzoekt hij ons de in deze gemeentelijke gevestigde scholen -openbare en bijzondere- van deze beslissing in kennis te stellen.

Voorts deelt de Secretaris-Generaal het volgende mede:
"De Joodse leerlingen bij het lager onderwijs moeten, zooal bij het openbaar als bijzonder onderwijs, worden medegesteld op den toelating van 15 September 1941 van de school, welke zij verlaten of sedan hebben bezocht."

Het nadruk wensch ik erop te wijzen, dat het in de bedoeling ligt om de Joodse kinderen in staat te stellen, het onderwijs, dat zij thans genieten te vervolgen, zij het dan in afzonderlijke onderwijsinrichtingen. Deze zullen zoo spoedig mogelijk worden opgericht, zodat in het algemeen de betrokken Joodse leerlingen niet langer dan vier weken zonder het hun passend onderwijs zullen zijn. Ik stel er wel prijs op, dat U hiervan mededeeling doet aan de leerlingen, die ten gevolge van dit voorschrift per 1 September niet meer in hun vroegere school zullen kunnen worden toegelaten."

Bij vertrouwen, dat U aan deze aanschrijving, zoo noodig, gevolg wilt willen geven.

Burgemeester en Wethouders van Zwijndrecht,
De Secretaris, De Burgemeester,
W. Jansen Jr. H. J. Horsman
Lo. S. Lo. B.

Collé
Typ. B.

Bijlage E

Zwijndrecht, den 24. Mei 1944.

Wegen Judenverfolgung ist der Hauptlehrer der öffentlichen Schule in Zwijndrecht, T. J. A. Nawijn, am 16. März d. J. verhaftet und dem Sicherheitsdienst in Rotterdam übergeben.

Der Sicherheitsdienst hat Ihnen darüber Meldung gemacht. Inzwischen habe ich vom Departement van Opvoeding, Wetenschap en Cultuurbescherming Nachricht bekommen, dass solange Herr Nawijn in Schutzhaft ist und keine Verurteilung stattgefunden hat, seinem Gehalt ausbezahlt werden muss.

Die Frage der Erstattung habe ich mit den Herrn Beauftragten des Reichskommissars für die Provinz Süd-Holland besprochen und von ihm gehört, dass ich von Ihnen Nachricht bekommen würde ob Herr Nawijn entlassen wird oder nicht.

Unter den Monat März habe ich den Gehalt ausbezahlt; über den Monat April noch nicht.

Daher vernahme ich gerne so bald wie möglich ob Herr Nawijn entlassen werden soll und wann dass der Fall ist, mit Eingang von welchem Datum.

Heil Hitler!

W. G. Aeckerlin

Bürgermeister von Zwijndrecht.

den Herrn General-Kommissar
für Verwaltung und Justiz,
Lange Vijverberg 13.
Den Haag.

terdam staat bij de dames vermeld: uitbetaald fl 7,50. Toeval of niet, het is exact het bedrag dat uitbetaald wordt als kopgeld, zeg maar aanbrengpremie, aan een iemand die aan de SD Joodse onderduikers aangeeft. Bij de gevangenneming is onder andere ook de Dordtse agent Evers aanwezig. Na de oorlog wordt bekend dat Evers zich actief heeft ingezet om ondergedoken Joden te vervolgen.

Jan van den Herik

Als op donderdag 29 april 1943 generaal Christiansen het bevel geeft dat Nederlandse militairen zich weer in krijgsgevangenschap dienen te begeven, is dit voor de bevolking teveel. De volgende dag breken in het land stakingen uit. Ook in Zwijndrecht. Onder valse voorwendsels worden de directeurs van de grote bedrijven naar het politiebureau geroepen.

De aanwezige SD-er Hoffmann stelt de gearriveerde directeurs onder arrest. Hun wordt opgedragen de personeelslijst(en) in te leveren. Hoewel ze dit allemaal, ondanks de bedreigingen, weigeren, lukt het de Duitsers toch de meeste lijsten in handen te krijgen.

Uiteindelijk wordt op elke lijst diverse namen aangekruist met de mededeling dat die personen opgehaald dienen te worden. Zowel de burgemeester als politie-inspecteur Gras geven echter te kennen niet over voldoende politieagenten te beschikken om alle personen op te halen. Hoffmann laat daarop de LBD oproepen, met name de groep die bij de hulppolitie is ingedeeld. De heer Van den Herik maakt van deze groep onderdeel uit. Hij weigert zijn medewerking te geven aan arrestaties. Dit wordt hem zwaar aangerekend. Na de nodige bedreigingen wordt hij, samen met Gerrit de Waard, overgebracht naar de SD te Rotterdam.

Hij komt voor het Standgericht in Rotterdam. Hij is niet de enige: ook De Waard komt voor het gerecht. Er worden zestien doodvonnissen uitgesproken. De beide inwoners van Zwijndrecht worden vrijgesproken.

CONSERVENFABRIEK GEBR. LOS N.V.

TELEFOON 6215
POSTGIRO 9224

Conserven
Fruïtpulp
Gazouten Groenten
Zilvervul
Augurken

Zwijndrecht,

J. van Bollen.	52. geh.	-	Stenen	acht.	1
A. Horstje	57 geh.	2. V	"	"	2
Kl. Blois.	64 geh.	1	"	"	3
M. Visser.	42 geh.	4	"	"	4
J. Duijthout	63 geh.	4	"	"	5
D. Visser	43 geh.	5 V	"	"	6
A. Van der V.	65 geh.	1	"	"	7
Con. v. V.	40 mysh.	-	"	"	8

1. Ad. de Vriesstraat 5 - Zwijndrecht.
2. de Costastraat 7 - Zwijndrecht.
3. Landdijk 40 - Zwijndrecht.
4. Rengdijk 632 - Zwijndrecht.
5. de Vriesstraat 12 - Zwijndrecht.
6. de Costastraat 16 - Zwijndrecht.
7. de Costastraat 4 - Zwijndrecht.
8. Rengdijk 126 - Zwijndrecht.

Cons. Fab. v. Los
ZWIJNDRECHT

K. 2673

De hoofdagent R.H.W. Joppe geeft aan ieder een briefje met namen en adressen van stakers die opgehaald moeten worden.

179

12. Mai

eins.

Unter Zurücksendung Ihres Schreibens dd. 7. Mai 1943, betreffs J. van den Herik, habe ich die Ihnen Folgendes zu berichten:

DER JAN VAN DEN HERIK, ist geboren: Zwijndrecht, 6. März 1900 und ist wohnhaft in Zwijndrecht, Lodewijk van Nassaustraat 29; er ist verheiratet mit Carolina Cornelia van Schaardenburg, geboren zu Zwijndrecht, 22. August 1900 und hat 5 Kinder.

Er war früher Fabrikarbeiter und nun Kontrolbeante der "Rijkssteunverleening" bei der Gemeinde Zwijndrecht.

Er ist die anti-revolutionnaire Prinzipie zugetan und war Mitglied der Gemeinderat.

Er hat ein unbeschriebenes Strafblatt und steht als günstig bekannt, ebenfalls seine Familie.

Als Mitglied der Luftschutz-Hilfepolizei verweigerte er am 1. Mai 1943 einen Auftrag auszuführen (festnehmen Streiker); er gründete diese Handlung auf der Tatsache, dass dieses nicht gehörte zu seinen Pflicht als Luftschutzpolizeibeamte.

DER BÜRGEMEISTER VON ZWIJNDRECHT,

Dem Herrn Aussenstellenleiter beim Befehlshaber der Sicherheitspolizei und des SD.
Heemraadsingel 226.
ROTTERDAM.

Gerrit de Waard

Evenals Den Hollander wordt ook Gerrit de Waard opgepakt bij de april-mei staking in 1943. Ook hij is lid van de Lucht Beschermings Dienst, afdeling hulppolitie. Op het politiebureau aangekomen, houdt inspecteur Gras een korte toespraak voor de leden van de LBD, waarin hij onder andere wijst op het standrecht. Dit houdt in dat elk bevel van de Duitsers dient te worden opgevolgd. Zo niet, dan kan men doodgeschoten worden. Het is de bedoeling dat stakers opgehaald gaan worden. Nu blijkt dat de Duitser Hoffmann hen heeft laten komen voor hulp aan de politie, wat in Duitsland wel gebruikelijk is, maar hier in strijd is met de instructie. De

Gerrit aan het werk.

hoofdagent R.H.W. Joppe geeft aan ieder hen een briefje met namen en adressen van stakers die opgehaald moeten worden. De Waard en Van den Herik weige-

ren. Van den Herik heeft reeds eerder aan Gras te kennen gegeven geen medewerking te verlenen. Beiden worden naar de burgemeester verwezen. Na dreigementen van de burgemeester en de aanwezige Duitse politieofficier Hoffmann blijven beiden bij hun besluit. Daarop worden beiden “ingesperrt”. Hij wordt samen met Van den Herik uiteindelijk overgebracht naar de SD te Rotterdam. Na zijn vrij spraak keert hij terug naar huis. Na zijn terugkomst in Zwijndrecht krijgt hij een oproep voor de Arbeitseinsatz. Hij besluit onder te duiken. Tijdens deze periode neemt hij actief, tot aan zijn arrestatie, deel aan het verzet. Het wordt hem uiteindelijk noodlottig.

Tekst op het monument. Naast Gerrit de Waard wordt ook Friedrich Machiel Vogel vermeld.

Zwijndrecht, mei 2010 Kees Popijus

Zwijndrechtsche Mannen en Vrouwen.

*Al daac de hemel strekt en daac de wolken deijven,
Is 't even, waac men woont, als kinders en de wijven
Zijn buiten slavecnij, zijn veece van Uw hand.
Al daac gij niet en zijt daac is ons Vaderland.
De vogel is alleen geboren om te vlieden
Met vleugelen de lucht, de paerden om te rijden,
De muilen om het pak te deagen of de lijn.
Te trekken met de hals, en wij om vrij te zijn.*

Prof. Heinsius in „Aanspraak aan de Spanjaarden”

Prof. Heinsius heeft het de Spaansche dwingelanden wel heel juist toegeroepen, „wij Nederlanders zijn geboren om vrij te zijn.”

Er mogen volken geboren zijn om als slaven een dictator te gehoorzamen, het Nederlandsche volk is zoo niet.

Juist daarom hebben wij de vernedering der laatste jaren ook zoo diep gevoeld. Vijf jaren zijn wij getrapt en als slaven behandeld.

En nu eindelijk weer vrij.

Een onuitsprekelijk gevoel van dankbaarheid is in onze harten, bovenal dank aan God die ons dit groote oogenblik heeft doen beleven en ons de kracht geschonken om deze zware tijden te doorstaan.

Nu echter ook toonen dat wij de vrijheid waard zijn, dat het voor ons niet noodig is door een dwingeland alles voorgeschreven te krijgen onder bedreiging van geweld.

Nu bewijzen dat wij ons zelf kunnen beheerschen, dat wij zijn een **VRIJHEIDLIEVEND VOLK** en daarom ook een **ORDELIEVEND VOLK**.

Ieder wecke mede om orde en rust te handhaven.

Bewijzen wij ook dat wij in deze donkere jaren geleerd hebben bij een te behooren, dat wij allen Nederlanders zijn.

Eensgezind de handen in elkander om ons Vaderland met Gods hulp weer uit de diepte omhoog te brengen.

Nu geen onnoodige gedeeldheid, laten de offers van deze vijf jaren niet te vergeefs zijn gebracht.

Zelfbeheersching - Rust, Orde en Eensgezindheid,

LEVE HET VADERLAND!

MET GOD VOOR NEDERLAND EN ORANJE!

In de maand Mei van het bevrijdingsjaar 1945.

(w.g.) J. A. J. JANSEN—MANENSCHIJN.

De in Zwijndrecht geboren en al meer dan vijftig jaren in Hendrik-Ido-Ambacht wonende Kees den Hoed schreef onderstaande jeugtherinneringen aan de jaren 1930-1940.

OMZIEN MET EEN GLIMLACH (DEEL 3)

Vroeg in het voorjaar werden de vrouwen al wat zenuwachtig, want de grote schoonmaak zat er aan te komen. Ook mijn moeder had daar last van. Bij goed weer gingen alle bedden en matrassen naar buiten om te luchten. De klerenhekken hingen vol en de kleden en de dekens moesten uitgeklopt worden. We waren blij als die schoonmaakdagen weer voorbij waren en het gewone leven weer opgepakt kon worden. Maar begin oktober werd het nog eens dunnetjes overgedaan dan moest al het beddengoed weer gelucht worden voor de winterperiode. Dat was de 'uithaal'.

Neeltje den Hoed - Stolk aan de grote schoonmaak.

Wij hadden nogal een flinke tuin achter het huis en helemaal achteraan stond het varkenshok. In het voorjaar kocht mijn vader een big om vet te mesten. Krielaardappeltjes, tegenwoordig een lekkernij, werden toen gekookt en aan de varkens gevoerd. In november, de slachtmaand, was het zover, dan kwam Janus Bakker de varkensslachter uit Hooftwijk, om er zijn beroep uit te oefenen. Het varken, soms wel 400 pond, werd geslacht en aan een leer (ladder, red.) opgehangen met zijn kop naar beneden om af te sterven. In de avond kwam Janus dan weer terug om het varken af te hakken. De zijden spek werden gezouten en gingen dan in de kuip en van de kop werd meestal zure zult gemaakt.

Het varkens slachten aan huis met v.l.n.r.: Jan Valster, Sjaan Valster en de Ambachtse varkensslachters Gerrit Lodder, Janus Bakker en Arie Lodder, verder Gerrit en Hannes Valster. Zij waren schoenmakers. Het meisje links is Tonnie van Drunen.

Toen de weckflessen in opkomst kwamen, deed mijn moeder ook veel vlees in de weckflessen. De blaas van het varken werd gebruikt om een rommelpot van te maken, daar gingen we dan met de jaarwisseling mee langs de deuren en zongen dan het versje:

Rommelpotterij. Rommelpotterij.
Geef me een centje dan ga ik voorbij,
Geef me een appel of een peer,
Dan zie je me het hele jaar niet weer.
Rommelpotterij. Rommelpotterij. enz.

Regelmatig kreeg je ook bezoek van lorrenboeren voor het opkopen van lompen en metalen. De lorren werden dan in een zak gedaan en gewogen met een unster. Na de jaarwisseling maakten ze een extra ronde voor het

Straatbeeld uit de jaren '30. We zien veel tuinderwagens en een enkele auto.

opkopen van hazen- en konijnenvellen, want met de feestdagen werd er veel geslacht. Ook mollenvelletjes werden opgekocht. Die brachten ook al gauw weer een stuiver per stuk op.

Een bekende lorrenboer uit onze buurt was Arie Bakker, die had een kar met een hit ervoor. Hij had zijn stek op het woonwagenkampje, dat stond naast de Walburgpolder, waar je een pad had vanaf de dijk naar de Strooppot met een loswal. De Walburgpolder was vooral bekend om zijn prachtige ijsbaan, waar menige Zwijndrechter het schaatsen leerde, toen er nog echte winters waren. Ook Kobus van Haren had hier vanaf begin jaren dertig zijn standplaats op dit kampje. Kobus, afkomstig uit Brabant, had een duister verleden. Er deden dan ook niet zulke leuke verhalen de ronde over hem. Met zijn draaiorgel was hij een bekende verschijning in het Zwijndrecht van toen.

De meeste mensen waren wel een beetje bang van Kobus, want als hij met zijn centenbakkie aan de deur kwam, durfden ze hem niet zonder meer door te sturen zonder hem iets te geven.

Ook wij als kinderen waren over het algemeen wel bang voor hem. Liet hij de eerste jaren nog wel wat verschillende liedjes op zijn orgel horen, later had hij nog maar één melodie, die me nog als de dag van gisteren in de oren klinkt en dat was namelijk 'Constantinopel'. Een paar jaar later kwam hij zonder orgel, maar wel met zijn centenbakkie langs de deur. Na de oorlogsjaren kwam Kobus in de Groote Lindt terecht, omdat er op de plaats van het woonwagenkampje door Van Leeuwen Buizen een fittingmagazijn gebouwd werd. Na het verlaten van die vestiging door Van Leeuwen Buizen, vestigde zich hier het metaalbedrijf van Cees Stolk.

Kun je tegenwoordig de allochtonen haast niet meer uit elkaar houden, zo veel nationaliteiten uit heel de wereld zijn hier aanwezig, mijn eerste kennismaking met de buitenlanders was die met de pinda-Chinezen. Aan het begin van de 20^e eeuw waren talloze Chinezen naar Nederland gekomen. Via werk op schepen van de grote vaart belandden ze dan voornamelijk in de havensteden Amsterdam en Rotterdam om daar een bestaan op te bouwen. Tijdens de crisis in de jaren dertig gingen veel Chinezen op straat pinda's verkopen, of eigenlijk pindarepen van pinda's met honing of gesuikerde pinda's. Ze werden een bekend straatbeeld en door Willy Derby vereeuwigd in het bekende liedje, gebaseerd op wat de pindaverkopers riepen op straat.

Pinda, pinda, lekka, lekka, als je maar vijf centjes biedt.
Pinda, pinda, lekka, lekka, of je kauwen kan of niet.
Ik sta in dommél bij mijn trommel.
Tot ik uit mijn jasje waai.
Van je wiet-wiet-wiet.
Van je waai-waai-waai.
Wiedewiedewiet-sjanghai.

De pinda-Chinees met zijn trommeltje met lekkernijen.

Zo werden ze ook een bekend verschijnsel op zon- en feestdagen als je hen tegen kwam met hun trommeltje met lekkernijen in het Noordpark. Het Zwijndrechtse Noordpark bood nog wel wat meer. Naast de twee voetbalvelden, waar de voetbalvereniging Pelikaan op speelde, had je er het bij vele oudere Zwijndrechtse bekende populaire zandplaatsje, dat je bereikte

via Rozand. Het lag beschut achter een krib aan het begin van de Rietbaan. Daar werd in de warme zomerdagen vooral door de jeugd verkoeling in het water gezocht.

Aan het eind van de jaren dertig ging het economisch in ons land wat beter en daalde de werkloosheid doordat de werkgelegenheid toenam. Ook mijn vader profiteerde daarvan. De tuinders gingen wat investeren door warrenhuizen (grote kassen red.) op hun land te plaatsen. Vaak van betonnen elementen die geleverd werden door Bodegom-beton uit Spijkenisse. Mijn vader maakte dan de constructie voor het op lucht zetten van de ramen en deed verder alles waar wat aan te verdienen was. Hij had een veldsmidse in de schuur voor het smeedwerk. Zo maakte hij potten en persen voor bloemkoolplanten voor de tuinders wat toen nog heel nieuw was. Ook heeft hij nog enkele roeiboten gemaakt voor de verkoop.

Mijn beide broers, Jan en Teun den Hoed, hadden hun eerste baantje op de Tomadofabriek aan de Rotterdamseweg, waar veel massawerk was. Je kunt je het in deze tijd haast niet voorstellen, maar je had daar een bijzonder premiestelsel. Dat hield in dat als je heel de week in werktijd niet naar de WC ging, je een paar dubbeltjes extra in je loonzakje kreeg in de vorm van een pispremie.

Een gebeurtenis uit mijn jonge jaren heeft mij wel heel bijzonder aangegrepen en met mij alle buurtbewoners. Dat was de dood van het meisje Teuntje Tempelaar op vierjarige leeftijd in het jaar 1939. Op bijgaande foto zal ik het één en ander duidelijk maken. Tussen het café van Jan Rosbeek (rechts) en het huis met het puntdak waar de familie Braanker woonde, had je een slop, waar achterin het slop het huis van Tijs van der Wal stond. Teuntje kwam daar regelmatig over de vloer. Op die bewuste dag op weg naar haar huis aan de overkant van de dijk, draafde ze vanuit het slop achter de geparkeerde aanhangwagen vandaan de dijk op. Daar werd ze aangereden door een vrachtwagen van het transport bedrijf Van der Pol, die zijn standplaats had op de grens met H I Ambacht. Vlak voor Teuntjes ouderlijk huis kwam er een einde aan haar jonge leven. Op de foto is een lichte plek zichtbaar achter het linkerwiel van de vrachtauto.

Bij de mensen op de foto naast de auto sta ikzelf. Deze verschrikkelijke gebeurtenis is mij tot op de dag van vandaag bijgebleven.

Deze foto is van na het ongeluk op de Ringdijk.

Zo kom ik met mijn jeugdherinneringen geleidelijk aan in het jaar 1939 terecht. Het jaar van de hoop en de vrees, de hoop dat ons land gespaard zou blijven voor een oorlog met het Duitsland van Adolf Hitler. Mijn vader kon het zich toen veroorloven een radio aan te schaffen, dat waren nog radio's met spoelen. Wij luisterden wel eens naar de geruststellende woorden van de toenmalige minister president De Geer, die hoopte dat ons land, net als in de Eerste Wereldoorlog, neutraal zou blijven. Ondanks dat werd er in augustus toch een algehele mobilisatie van het leger afgekondigd. Een paar dagen daarna, 1 september, vielen de Duitse troepen Polen binnen. Het werden spannende maanden. Vooral toen in het voorjaar van 1940, begin april, de moffen Noorwegen binnenvielen. De oorlog kwam wel heel dicht bij. Op 10 mei 1940 's morgens om 5 uur kwamen de eerste Duitse vliegtuigen over en sprongen er parachutisten naar beneden. De oorlog was een feit.

En na tien moeilijke crisis jaren kregen we er nog vijf heel moeilijke oorlogsjaren bij, waarover ik later bij leven en welzijn nog wel het een en ander op zal schrijven.

Even terugkijkend 'op die goeie ouwe tijd', zoals onze ouderen wel eens

Op de foto Jacob den Hoed met zijn drie zoons, de oudste Jan (l), Teun (r) en in het midden de schrijver van dit artikel, Kees.

zeggen, maar dat waren de crisisjaren '30 beslist niet. Het was voor mijn ouders en vele anderen hard en lang werken om het hoofd boven water te houden. Wie het zelf niet meegemaakt heeft, kan het zich denkkelijk moeilijk voorstellen hoe het toen allemaal was. En als je dan kijkt hoe we het nu hebben in het overvloedig en welvarend Nederland, besef je pas dat wij, figuurlijk gesproken, hier nu een hemel op aarde hebben. Al zul je altijd mensen hebben die nooit tevreden zijn.

Dit waren wat herinneringen uit mijn jeugdjaren.

C.J. den Hoed.

DE WERELD IS KLEIN...

“De wereld is maar klein” is een gezegde dat je vaak hoort, bijvoorbeeld bij ontmoetingen van bekenden in het buitenland, of als blijkt dat Jantje en Pietje toch nog familie van elkaar zijn zonder dat ze het wisten. In het onderstaande geval blijkt het ook weer eens zo te zijn...

Vanuit Nieuw-Zeeland kregen we een mail met de volgende tekst: “Van mijn schoonmoeder Loes de Jong die bij ons in nieuw Zeeland op bezoek was om het huwelijk van onze zoon bij te wonen, kreeg ik het krantje van het Historisch Genootschap, waarin ik tot mijn grote verbazing een foto zag waarop mijn om stond, Cees Helmink. Ik heb hem zelf nooit gekend, want hij is vlak na de oorlog tijdens een voetbalwedstrijd (ASWH) doodgebleven. Hij was pas begin ‘20.”

Cees Helmink.

De Sectie-Commandant S.G. H. I. Ambacht verklaart,
dat

*Helmink
Cornelis*

gedurende de bezettingstijd actief heeft deelgenomen
aan het verzetswerk en als

Groepslid

aangesloten was bij het strijdend gedeelte (S.G.) der
Binnenlandsche Strijdkrachten.

Hij betuigt hem zijn dank en erkentelijkheid
voor de vele diensten in gevaarvolle omstandigheden
het Vaderland bewezen.

De Sectie-Commandant,

(P. Provily).

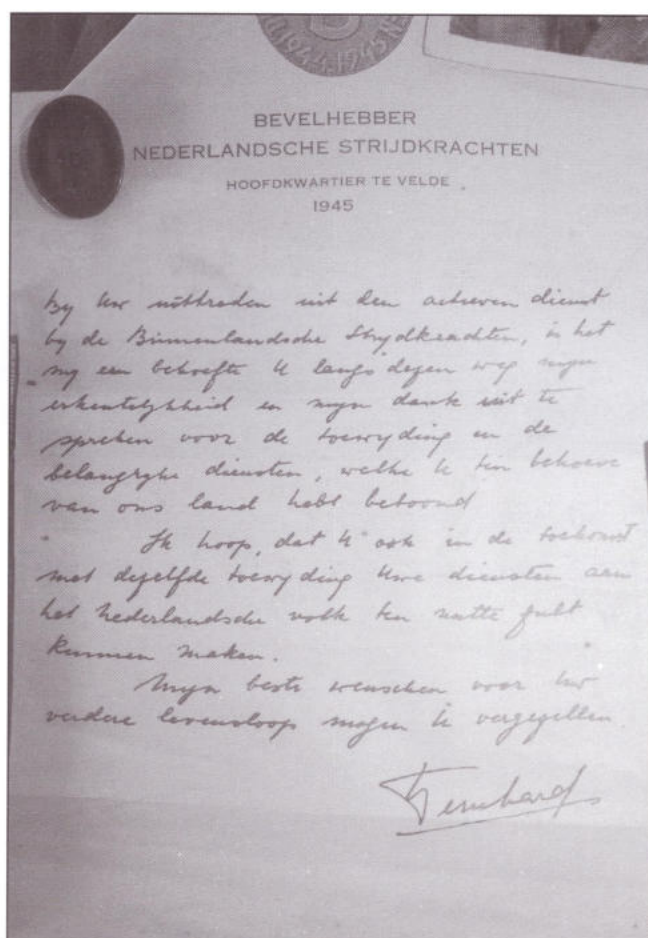
H. I. Ambacht, Juli 1945.

*Dankbetuiging aan Cees Helmink bij het verlaten van het Strij-
dend Gedeelte van de Nederlandse Binnenlandse Strijdkrach-
ten.*

De verzetsgroep, met als tweede van rechts Cees Helmink.

Even later belde mevrouw de Jong me op en vertelde dat in de gang bij haar zoon Jan-Pieter en schoondochter (Truda Helmink) enkele familie-foto's hingen. Na wat heen en weer gemail met Nieuw-Zeeland kregen wij ook deze foto's:

Brief van Prins Bernhard.

Herinneringstableau.

Herinneringsspelde BS.

Maar het verhaal gaat nog verder. Op deze bruiloft waren ook mevrouw De Snoo en haar zoon Cees, een vriend van Bart uit de tijd dat de laatste nog in Hendrik-Ido-Ambacht woonde, aanwezig. Mevrouw De Snoo was met haar zoon meegegaan, maar haar man was in 't Ambacht gebleven omdat hij niet durfde vliegen. Mevrouw De Jong en mevrouw De Snoo kenden elkaar niet, maar kwamen natuurlijk wel met elkaar aan de praat. En wat bleek? De echtgenoot van mevrouw De Snoo was de baby die tijdens de stormnacht van 1 februari 1953 onder zeer hachelijke omstandigheden was geboren. Dokter J.P. Jongeneel kon met geleende laarzen en hulp van brandweerman De Jong het huis van De Snoo bereiken.

De bevalling vond plaats op de zolder. De stroom was uitgevallen en de verlichting bestond uit een paar stompjes kaars aan weerskanten van het ledikant. Toch kwam baby Karel om 3.00 uur zeer vlot ter wereld. Er was geen denken aan dat de aanwezigen het huis konden verlaten. Mevrouw De Snoo lag met haar pasgeboren baby op de zolder en dokter Jongeneel zat op een stoel op de naaimachine in de kamer. Het water begon om ca. 5.30 uur iets te zakken doordat er in Papendrecht een dijkdoorbraak was geweest. Toen het om 07.30 uur wat lichter werd en vader De Snoo door

Enkele foto's van de Veerweg tijdens de watersnood 1 februari 1953.

het dakraam naar buiten keek, zag hij de Veerweg vol mensen staan. Om 08.00 uur kwamen eindelijk hulptroepen en om 10.00 uur was iedereen met bootjes in veiligheid gebracht.

HERDENKEN

Op 5 mei herdenken wij 65 jaar bevrijding. Wie de oorlog meegemaakt heeft, kan zich nog goed herinneren wat een groot feest dat was. Nu wil het toeval dat wij juist in deze tijd van herdenken een exemplaar van het Dordtse illegale krantje in ons bezit kwam, dat ongetwijfeld ook deze kant van de rivier bereikte. Dit krantje geeft goed weer wat er zoal tijdens die laatste oorlogsdagen en de bevrijding in ons land, maar ook elders in Europa, gebeurde.

Joke van der Straaten

No. 92

D E V R I J E P E R S

Dordrecht, zaterdag 5 Mei 1945

Uitgegeven door: Christoffor - De Geus - Ons Volk -
Ons Vrije Nederland - Het Parool - Trouw - De Vrije
Katheder - Vrij Nederland - De Waarheid -.

[illegible][illegible]

H E E L N E D E R L A N D V R I J ! ! ! ! ! ! ! !

HEEL NEDERLAND VRIJ!

HET GEALLIEERDE OPPERBEVEL MAAKT BEKEND: ALLE
DUITSE STRIJDKRACHTEN IN NEDERLAND, DENEMARKEN EN
NW-DUITSLAND HEBBEN ZICH ONVOORWAARDELIJK AAN DE
GEALIEERDE LEGERS OVERGEGEVEN. DE CAPITULATIE GAAT
HEDENMORGEN OM 08.00 UUR IN.

Alle Duitse strijdkrachten in Holland, Denemarken en NW-Duitsland hebben zich onvoorwaardelijk overgegeven aan de 21e geallieerde legergroep onder bevel van veldmaarschalk Montgogomery. Hier-

bij zijn ook inbegrepen de vijandelijke troepen op Helgoland en de Waddeneilanden, echter niet de vijandelijke zeestrijdkrachten. In Noorwegen en in enkele delen van Tsjecho-Slowakije biedt de vijand nog tegenstand. De capitulatie van de vijand in Nederland, NW-Duitsland en Denemarken omvat ca. 1.000.000 man (duidelijkheidshalve: één miljoen, 1 miljoen,) In Denemarken wordt reeds een nieuwe regering gevormd; de Duitsers moesten gisteravond in de kazerne blijven en de Deense verzetsbeweging heeft het bestuur over het land overgenomen van de Duitse autoriteiten.

NEDERLAND GEHEEL VRIJ111 ALLE NEDERLANDERS VRIJ11
VRIJ SPREKEN, VRIJ OP STRAAT LOPEN, zonder moffen,
ZONDER LANDVERRADERS, ZONDER KANS OM OPGEPAKT TE
WORDEN, ZONDER CONCENTRATIEKAMPEN, GEVANGENISSEN,
EXECUTIEPELOTONS, (behalve dan voor de landver-
raders). HET IS JAMMER DAT WE ONS IN DEZE KRANT
MOETEN BEPERKEN TOT WOORDEN EN NIET HARD KUNNEN
JUBELEN EN SCHREEUWEN, MAAR DAT LATEN WE AAN UZELF
OVER EN WIJ GELOVEN DIRECT DAT U ZICH NIET ONBE-
TUIGD ZAL LATEN.

Het ogenblik dat we dit schrijven weten we nog niet
wat er de volgende dag zal gaan gebeuren. Wij raden
echter allen aan NOG GEEN VLAGGEN UIT TE STEKEN EN
ZICH NIET AAN DE FEESTVREUGDE OVER TE GEVEN VOORDAT
ALLE DUITSERS EN LANDVERRADERS ONTWAPEND ZIJN EN
HET DUS DUIDELIJK IS DAT WIJ HEN KUNNEN BESCHOUWEN
ALS UITGESCHAKELD TE ZIJN. HET IS MOEILIJK MAAR
HET IS BETER UW GEVOELEN (althans uiterlijk) TE
BETEUGELLEN EN ZODOENDE HET EINDE VAN DE OORLOG EN
HET BEGIN VAN ONZE VRIJHEID VEILIG DOOR TE MAKEN.

NOORDELIJK FRONT:

Te land heeft alle vijandelijke weerstand opge-
houden. Geallieerde bommenwerpers hebben echter

aanvallen uitgevoerd op Duitse schepen die van Kiel en Lübeck uit waren gevaren. Verschillende duikboten en een mailschip 10.000 ton werden tot zinken gebracht. De chaos in het gebied nabij Kiel is geweldig; overal drijven wrakstukken op de Oostzee en de zeelieden trachten zwemmend of in de roeiboten de kust te bereiken. De Duitse minister van bewapening en productie, Speer, heeft via radio Kalundberg een soort wanhoopsspeech gehouden, waarin hij het Duitse volk mededeelde dat het zelf niet meer over haar lot te beslissen had en dat het moest trachten de binnenlandse transportmiddelen en de agrarische productie te herstellen en hoog op te voeren teneinde te zorgen dat de voedselpositie van het Duitse volk zo goed mogelijk zij.

HET ZUIDELIJK FRONT:

Innsbrück, Bergtesgaden en Salzburg zijn door de geallieerden ingenomen. Het 7e Amerikaanse leger rukte op door de Brennerpas en maakte 16 km ten Zuiden van deze pas contact met het 5e leger dat in Italië opereert. Men verwacht dat de Amerikanen en de Russen zeer binnenkort in de buurt van Linz eveneens contact zullen maken; aan de ene kant staan de Amerikanen op enkele kilometers van genoemde stad terwijl de Russische legers uit Oostelijke richting vorderen. Voorts dringen de geallieerden aan alle kanten Bohemen-Moravië binnen. De troepen van het 6e Amerikaanse leger staan nu op 70 km ten ZO van Pilsen en zijn hier met 2 colonnes al een flink eind in Bohemen gevorderd. Tito heeft geheel Istrië veroverd. De Nieuwzeelanders trokken, zoals eerder gemeld werd Triëst binnen; dit droeg echter niet de goedkeuring weg van Tito aangezien Joegoslavië in de naaste toekomst Istrië wil annexeren en het schiereiland dus nu alvast wil bezetten. In de laatste dagen zijn er weer 40 generaals en veldmaarschalken gevangen genomen.

Onder hen bevindt zich veldmaarschalk von Kleist die ,naar hij verklaarde , er de voorkeur aan gaf nu zich vast over te geven omdat hij dan niet de kans liep om met 'gewone soldaten' tegelijk gevangen genomen te worden. Von Kleist bereidde de veldtocht tegen Polen voor en leidde de Duitse opmars naar de Kaukasus. Later waren het zijn troepen die de Maginotlinie doorbraken. Verder werd Aman, een intieme vriend van Hitler, gevangen genomen. Gisteren werden weer 45.000 Duitsers in de kooien geleid. Ook de Roemenen maakten verschillende Duitse autoriteiten buit, o.a. de chefs van de Berlijnse brandweer, luchtbeschermingsdienst e.d., alsmede verschillende generaals.

DE VOEDSELAANVOER.

Gisteren wierpen geallieerde vliegtuigen ca. 400 ton levensmiddelen uit op vliegvelden bij Den Haag, Rotterdam, Leiden en Gouda. Vanwege het slechte weer was de aanvoer beperkt. De rivierschepen die ook voor transport beschikbaar komen liggen momenteel in Nijmegen en daar de waterwegen op enige punten door de vernielde bruggen zijn versperd zal het nog wel even duren voor zij hun portie kunnen aanvoeren. Er zal nu dagelijks 2500 ton voedsel in West Nederland arriveren, waardoor een dieet van 1700 cal. Per dag is verzekerd. Woensdag werd 1000 ton hoofdzakelijk vet en Donderdag 1050 ton (vlees, biscuits en suiker) aangevoerd. Er zijn 16 verschillende soorten levensmiddelen en het uitzoeken van deze zal even tijd kosten. Het is waarschijnlijk dat de ene gemeente vlees in blik krijgt en de andere gemeente melkpoeder. Voorts werd Donderdag 60 ton kolen afgeleverd, terwijl dagelijks 35 ton benzine wordt gebracht.

VERRE OOSTEN.

Na Rangoon heeft het 14e leger nu ook Prome ver-

overd, waardoor de Japanse legers in West-Birma volkomen zijn geïsoleerd.

:--:--:--:

WAT GEBEURT ER MET DE VRIJE PERS?

In tegenstelling tot mensen die denken het beter te weten zal ons blad direct na de bevrijding verdwijnen. De Vrije Pers, zonder overdrijving het nieuwsorgaan van Dordrecht te noemen, is ontstaan door samenwerking van de illegale verzetsbladen. Doel was een juiste en objectieve voorlichting te geven en het ontstaan van nog meer nieuwskrantjes te voorkomen. Wij hebben nu onze taak volbracht en u zult spoedig merken wat er nu gaat gebeuren: De verschillende kranten zullen of hun activiteit staken of zij zullen de plaats van verboden kranten innemen. De combinatie van de illegale bladen valt dus automatisch uiteen en alle bladen gaan van nu af aan hun eigen weg. Het ligt echter in de bedoeling van de redactie van de Vrije Pers een min of meer uitgebreid herdenkings- bevrijdingsnummer uit te geven, waarin wij gehoor zullen geven aan het verlangen van onze lezers om eens iets meer te weten omtrent ontstaan, ontwikkeling, organisatie, samenstelling van de redactie e.d. van onze krant. U krijgt dus in ieder geval nog één herdenkingsnummer.

SNEL DOORGEVEN !!!!!

SNEL DOORGEVEN !!!!!

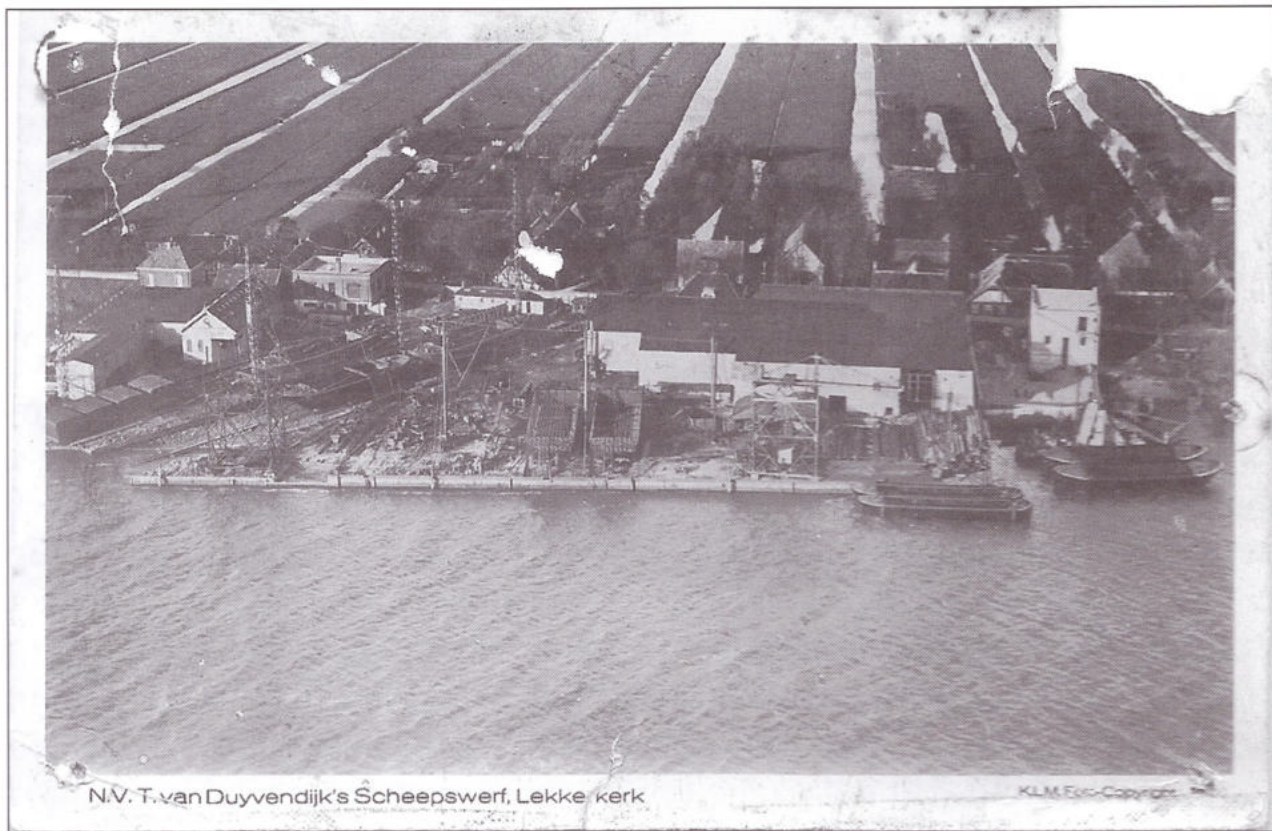
SNEL DOORGEVEN !!!!!

Ook in Hendrik-Ido-Ambacht moesten de Duitsers zich verzamelen. Dit gebeurde op het terrein achter de Kerkstraat, waar nu de Thorbeckestraat is.

Kinderen met feesthoedjes en vlaggen tijdens de bevrijdingsfeesten.

Ooggetuigenverslag van het ongeluk van Jan de Kogel

Onlangs kregen we een telefoontje uit Alblasserdam. Daar wonen mevr. Ruifrok-Dijksman, die vroeger in 't Ambacht heeft gewoond, en haar partner A. den Boon, die afkomstig was uit Lekkerkerk. Zij hadden het verhaal van Jan de Kogel gelezen en nu blijkt dat de heer Den Boon ooggetuige was geweest van de schietpartij waarbij Jan de Kogel werd getroffen.

De heer Den Boon kwam zijn verhaal vertellen. Mevrouw Ruifrok bracht een aantal foto's mee met bijbehorende verhalen. Zij herinnert zich van Jan de Kogel, die toen uiteraard nog gewoon Jan v.d. Graaf heette, het volgende.

“Jan was een echte vrijbouter. Toen ik op een dag met een aantal vriendinnen liep te wandelen - want dat deed je in die tijd - kwam Jan op zijn fiets langs. “Hallo meisjes,” riep hij, “zal ik jullie eens wat leuks vertellen. Ik moet gaan trouwen.” En schaterlachend fietste hij verder.”

Nu eerst het verhaal van de heer Den Boon: “Wij woonden in Opperduit. Dat is een deel van Lekkerkerk richting Bergambacht. Daar was aan de

rivierzijde de werf van Duijvendijk, een kleine scheepswerf die voornamelijk varende afvalbakken bouwde voor Londen. Het opgehaalde vuil werd met deze bakken door de kanalen naar de stortplaats gebracht. Wij woonden daar in het huis dat de directeur had laten bouwen, maar waar zijn vrouw niet wilde wonen. Omdat mijn vader 'baas' was op de werf, konden wij in dat huis wonen. Voor beide kanten een goede oplossing. Directeur Arie Duijvendijk had een goede 'waakhond' op de werf en het gezin van mijn vader kreeg een groter huis, hetgeen met tien kinderen toch wel erg prettig was.

Toen in 1940 de oorlog uitbrak, werd op alles geschoten dat bewoog op de rivier. Zo ook op het schip dat, geladen met een paar oude stoomketels, onderweg was van Utrecht naar de sloperij in Hendrik-Ido-Ambacht. Op het moment dat het schip ter hoogte van de werf van Duijvendijk was, werd het vanuit een vliegtuig beschoten. Jan v.d. Graaf, die in plaats van veilig binnen te blijven het niet kon laten om z'n hoofd naar buiten te steken, stond op dat moment naar de overvliegende vliegtuigen te kijken en werd door een kogel geraakt, juist achter zijn linker oor. Wij hebben die man in bewusteloze toestand bij ons in huis gebracht, op de keukentafel gelegd en een dokter gebeld. Uit het gaatje boven zijn oor kwam geen bloed, maar geel spul. De inmiddels gearriveerde arts stelde vast dat het hersenmassa was. Later bleek dat het geheugencentrum geraakt was. Per ambulance is het slachtoffer naar Gouda naar het ziekenhuis gebracht, waar ze hem op de dodenkamer legden. Toen de volgende dag een verpleegster met de familie naar het 'lijk' kwam kijken, had hij zijn hoofd omgedraaid waarna ze hem snel weer op zaal hebben gelegd en toch maar gingen verplegen.

Het toeval wilde dat in die periode een werknemer van Duijvendijk een ongeluk kreeg met zijn motorfiets en op de zaal naast Jan v.d. Graaf werd gelegd. Hij heeft later het hele verhaal aan ons verteld. Langzamerhand knapte Jan toch op, maar helaas was hij zijn geheugen kwijt. Vanuit het ziekenhuis

is hij nog bij ons geweest om ons te bedanken en om tegelijkertijd te zien of zijn geheugen soms weer enigszins terug zou komen. Een operatie om de kogel te verwijderen durfde Jan niet aan, omdat die bijzonder riskant was. Dus hebben ze die maar laten zitten.

Nog 27 jaar heeft Jan v.d. Graaf, die inmiddels de bijnaam 'Jan de Kogel' had gekregen, met die kogel in zijn hoofd rondgelopen en in 1968 is de kogel uiteindelijk operatief verwijderd."

Joke van der Straaten

COLOFON

‘Swindregt Were’, een naam die naast “Swijndregt Were” al eeuwen geleden gebruikt werd voor de Zwijndrechtse Waard, is het blad van het Historisch genootschap Hendrik-Ido-Ambacht en de Historische Vereniging Zwijndrecht. Het periodiek verschijnt twee maal per jaar en wordt gratis aan de leden toegezonden.

Redactie Hendrik-Ido-Ambacht:

Mevr. J.C. van der Straaten-Ooms

Redactieadres:

Schalksedijkje 20, 2988 BV Rijsoord

Tel. 0180-423889

Email: joke@vdstraaten.nl

Secretariaat Historisch Genootschap Hendrik-Ido-Ambacht:

J. van Beek, Weteringsingel 84, Hendrik-Ido-Ambacht

Telefoon: 078-6814882

Redactie Zwijndrecht:

Dr. C.R. van den Berg, A. Timmers-Ekelo en K. Popijus

Redactieadres:

Amandelgaarde 163, 3344 RC Hendrik-Ido-Ambacht

Telefoon: 078-6194677

Email: kpopijus@planet.nl

Verenigingsadres: Oudheidkamer “de Vergulde Swaen”, Rotterdamseweg 53-55, Zwijndrecht

Druk: Pro Patria grafisch totaalleverancier Zwijndrecht

De verkoopprijs voor losse nummers: € 2,50

De redactie is niet verantwoordelijk voor de inhoud van de onder auteursnaam geplaatste artikelen.

© Redactie blad en de auteur. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke ander wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming. Na toestemming moet de bron vermeld worden.